

Uttalelse om unnlattelse av å anmelde i saker om lempning

Utarbeidet 6. mars 2008

1. Bakgrunn og formål

Konkurranseloven § 31 inneholder en bestemmelse om sanksjonslempning ("strafferabatt") for overtredelser av forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid i konkurranseloven § 10. Bestemmelsen om lempning ble innført for å gi tilstrekkelige insentiver for deltakere i karteller til å bistå myndighetene med å avsløre slike. Med lempning menes her hel eller delvis nedsettelse av overtredelsesgebyr for brudd på § 10. Den som legger kortene på bordet overfor konkurransemyndighetene, har krav på nedsettelse eller helt bortfall av overtredelsesgebyr. Dette er en nyskaping i norsk rett som går vesentlig lenger enn den alminnelige regel om strafferabatt i straffeloven § 59 annet ledd og praksis knyttet til denne.

En forutsetning for at reglene om lempning skal virke etter sin hensikt, er at overtrederen har tilstrekkelig grad av forutberegnelighet for at bistanden til myndighetene blir vektlagt og belønnet. Av denne grunn er det gitt klare regler i forskrift om vilkårene for lempning og om hvor stor lempning som kan forventes avhengig av om lempningssøkeren er den første til å avsløre kartellet eller om denne kommer senere "i køen" av lempningssøkere, jf forskrift om utmåling og lempning av overtredelsesgebyr av 22. august 2005 nr 909 (her betegnet som "lempningsforskriften").

Lempningsforskriften gjelder kun for overtredelsesgebyr i henhold til konkurranseloven § 29. Konkurransetilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr på inntil 10 % av foretakets omsetning for brudd på lovens § 10. På denne bakgrunn gir lempningsforskriften sterke insentiver for foretak til å søke om lempning for kartelldeltakelse. Etter konkurranseloven § 30 kan brudd på § 10 også forfølges med straff. Muligheten for straff, og den mer begrensede muligheten for strafferabatt etter straffeloven § 59 annet ledd, kan redusere insentivene til å avsløre kartellet for Konkurransetilsynet.

Formålet med denne uttalelsen er å skape en større grad av forutberegnelighet for at det foretak som søker om lempning, og enkeltpersoner i dette foretaket, ikke vil bli straffeforfulgt dersom det oppfyller vilkårene for lempning ved brudd på konkurranseloven § 10.

2. Unnlattelse av å anmelde foretak for straffeforfølgning

Det er bare foretak som kan ilegges overtredelsesgebyr etter konkurranseloven § 29. Foretak kan også straffes i form av bøter etter konkurranseloven § 30, jf. straffeloven § 48 a. Det er forskjellige skyldkrav for overtredelsesgebyr og foretaksstraff. Skyldkravet etter § 30 (foretaksstraff) er forsett eller grov uaktsomhet, mens overtredelsesgebyr etter § 29 også kan ilegges ved simpel uaktsomhet.

Dersom et foretak søker om lempning for overtredelsesgebyr, og vilkårene for lempning er til stede, vil Konkurransetilsynet ikke anmelde dette foretaket for mulig foretaksstraff i tillegg.

I de tilfeller hvor Konkurransetilsynet har ilagt et foretak overtredelsesgebyr, vil forbudet mot dobbelstraff i Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) Protokoll nr. 7 artikkel 4 medføre at det ikke også kan reageres med straff. Det betyr at det ikke kan ilegges straff etter konkurranseloven § 30 for samme forhold og overfor samme foretak i en sak hvor Konkurransetilsynet har valgt å ilegge overtredelsesgebyr. Det samme må gjelde hvor tilsynet har satt ned gebyret ved såkalt delvis lempning. Også hvor Konkurransetilsynet har innvilget hel lempning, er Konkurransetilsynet av den oppfatning at lempning vil

sperre for ny sak i straffesporet, ettersom dette vil tilsvare en avsluttet straffesak etter EMK Protokoll nr. 7 artikkel 4.

3. Unnlatelse av å anmelde enkeltpersoner for straffeforfølgning

Ileggelse av overtredelsesgebyr overfor et foretak, stenger ikke for at enkeltpersoner, som oppfyller de objektive og subjektive vilkår for straff for brudd på konkurranseloven § 10, forfølges strafferettslig for samme forhold. Hel eller delvis lempning av overtredelsesgebyr overfor et foretak, får altså ingen virkning i forhold til det personlige straffeansvaret for de enkeltindivider som oppfyller vilkårene for straff etter konkurranseloven § 30.

For å minimere den usikkerhet som mulig anmeldelse av enkeltindivider kan medføre i saker hvor et foretak søker om lempning, gjøres det klart at Konkurransetilsynet normalt ikke vil anmelde enkeltpersoner, som er ansatt i et foretak som oppfyller vilkårene for hel eller delvis lempning, for det samme forhold som foretaket søker om lempning for. Dersom det er av avgjørende betydning for en lempningssøknad, vil foretaket forut for søknaden kunne søke å klarlegge med Konkurransetilsynet om anmeldelse av enkeltpersoner for det samme forhold som det søkes om lempning for er utelukket. Sistnevnte kan også søkes klarlagt ved hypotetisk lempningssøknad etter lempningsforskriften § 5 første ledd bokstav b).

Selv om Konkurransetilsynet ikke anmelder enkeltpersoner ansatt i foretak som oppfyller vilkårene for lempning, vil Økokrim/politiet kunne få anmeldelse eller opplysninger om mulig overtredelse av konkurranseloven § 10 fra andre enn Konkurransetilsynet. For å minimere den usikkerhet dette kan medføre i forbindelse med en lempningssøknad, redegjøres her for hvordan Økokrim/politiet vil forholde seg til slike anmeldelser/opplysninger.

Det følger av påtaleinstruksen § 7-3 andre ledd at etterforskning ikke "bør" iverksettes før Konkurransetilsynet har vært forelagt anmeldelsen (mistanken) om overtredelse av konkurranselovens bestemmelser. Det innebærer i praksis at Økokrim/politiet ikke vil åpne etterforskning i slike saker uten først å ha oversendt saken til Konkurransetilsynet for nærmere undersøkelse, etterforskning eller vurdering. Det har i praksis aldri skjedd at Økokrim/politiet har igangsatt straffeprosessuell etterforskning i tilfeller hvor tilsynet har gitt uttrykk for at straffeprosessuell etterforskning ikke er ønskelig. Straffeprosessuell etterforskning mot enkeltpersoner for brudd på konkurranseloven § 10 vil ikke være ønskelig, hvor disse enkeltpersonene er ansatte i et foretak som oppfyller vilkårene om lempning for samme forhold.

Økokrim har også gjort det klart overfor Konkurransetilsynet at det normalt ikke vil iverksette etterforskning i saker om overtredelse av konkurranselovens bestemmelser uten at forholdet er anmeldt fra Konkurransetilsynet eller at tilsynet er forelagt anmeldelsen/mistanken etter påtaleinstruksen § 7-3 annet ledd og har stilt seg positiv til straffeprosessuell etterforskning.